

Hvordan velger studenter og hvor (og når) ender de opp i arbeidsmarkedet?

Lars J. Kirkebøen, Statistisk sentralbyrå

Presentasjon for Produktivitetskommissjonen,
24. april 2014

Utdanning og produktivitet

- Utdanning som investering (humankapital):
 - Kostnad: Tapt produksjon under utdanning
 - Avkastning: Økt produktivitet etter fullført utdanning
 - Mål på avkastning: (Brutto)inntekt
- Øker avkastningen:
 - Relevante ferdigheter etter fullføring
 - Rask fullføring

Inntektsforskjeller knyttet til utdanning

- I snitt høyere inntekt med lengre utdanning
- Lønnspremie (inntekt per år utdanning): 4-6%
 - Lavt i internasjonal sammenheng (EU: 6-10%, USA høyere)
- Høyere utdannede har også høyere inntekt i livsløpsperspektiv (Kirkebøen, 2010)
 - I snitt 3% per år utdanning (1999-2008, tilsvarende i 1989-1998)
- Men: Store forskjeller mellom utdanninger
 - Medisin, siv.øk., siv.ing 55-90% mer enn allmennfag
 - Førskolelærer, sykepleier 10-15% mindre enn allmennfag
 - Også forskjeller i «mistilpasning» (Arnesen m.fl, 2012, 2013)
 - Tyder på forskjellig produktivitet?

Valg av utdanning

- Inntekt viktig for utdanning
- Andre forhold har betydning:
 - Ferdigheter, forventninger, preferanser (Altonji m.fl., 2012)
- Valg av høyere utdanning i Norge (Kirkebøen, 2013):
 - Gjennomsnittlig inntekt (positivt, særlig for menn) og inntektsspredning (negativt, særlig for kvinner) viktig
 - Viktig å ta hensyn til mulighetsområde
 - Andre forhold knyttet til utdanningsretning, nivå også viktig
- Krever spesielle data/sterke antagelser i modellering

Avkastning av utdanning

- Avkastning av utdanning:
Inntekt med utdanning – (hypotetisk) inntekt uten utdanning
 - Hva ville inntekt uten utdanning vært?
- Omfattende litteratur som studerer utdanningslengde:
Livsløpsavkastning i Norge: 1.5-10% (Bhuller m.fl., 2011)
- Mer detaljerte utdanningskategorier: Avkastning for hvem – og i forhold til hva?
 - Hva ville en lærer tjent som siviløkonom? Hva ville en siviløkonom tjent som lærer?
 - Hva ville læreren studert om ikke lærerutdanning? Hva ville siviløkonomen studert?

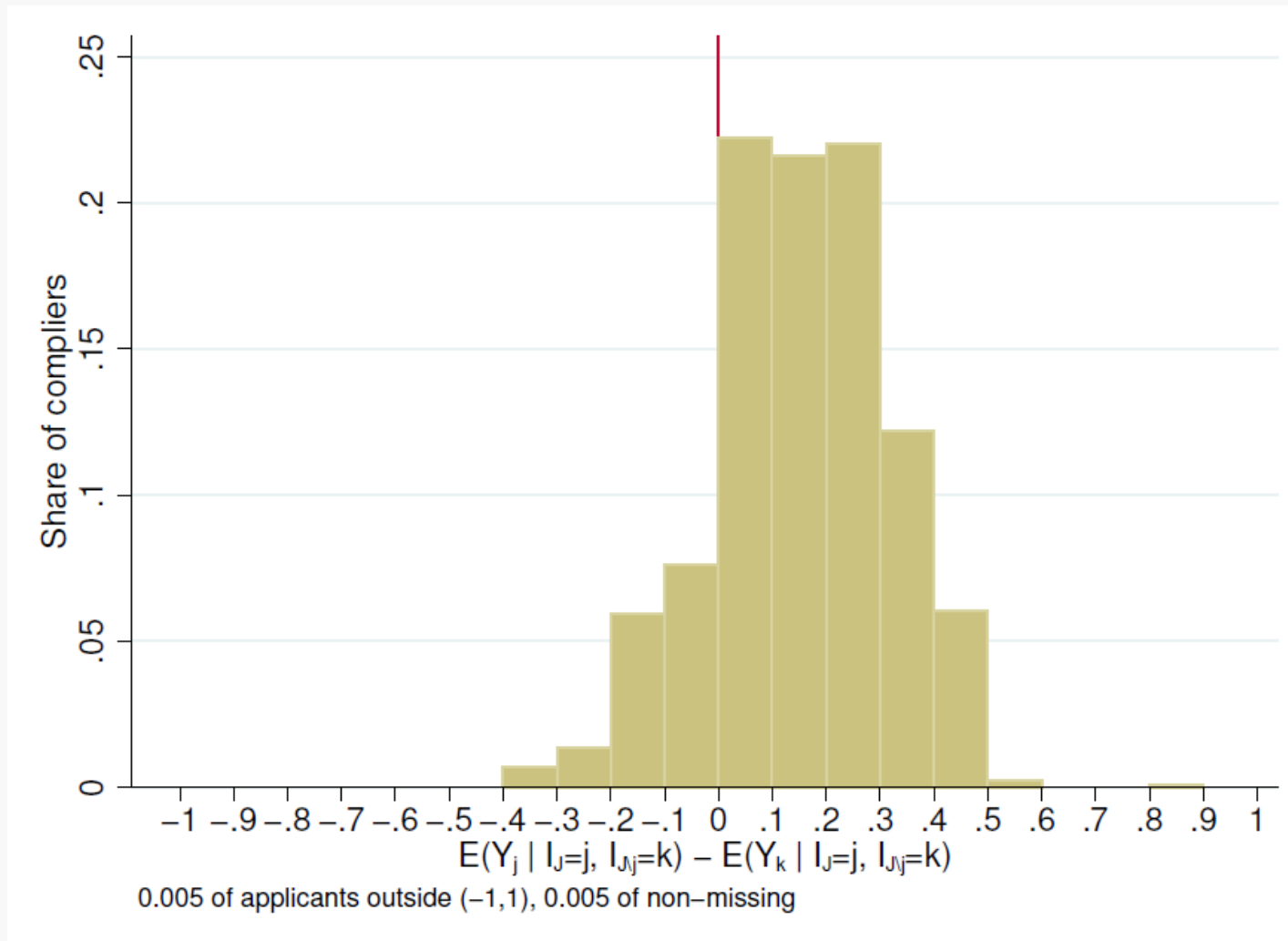
Avkastning av utdanningsretning

- Kirkebøen m.fl. (2014): En analyse av avkastning av høyere utdanning i Norge vha søkesystemet (Samordna opptak):
 - Hva skjer med studenter som (ikke) kommer inn på ønsket studie?
 - Ser på søkere 1998-2002, inntekt åtte år senere (fram til 2010)
 - Finner første-/andrealg blant en søkers mulige studier
- Sammenligner inntekt ved fullføring av forskjellige utdanninger, gitt andrealg
 - Instrument for utdanningsretning: Poeng > poenggrense
 - Bruker «marginale» søkere
 - Gir «lokal» informasjon: Relevant for effekter av små endringer

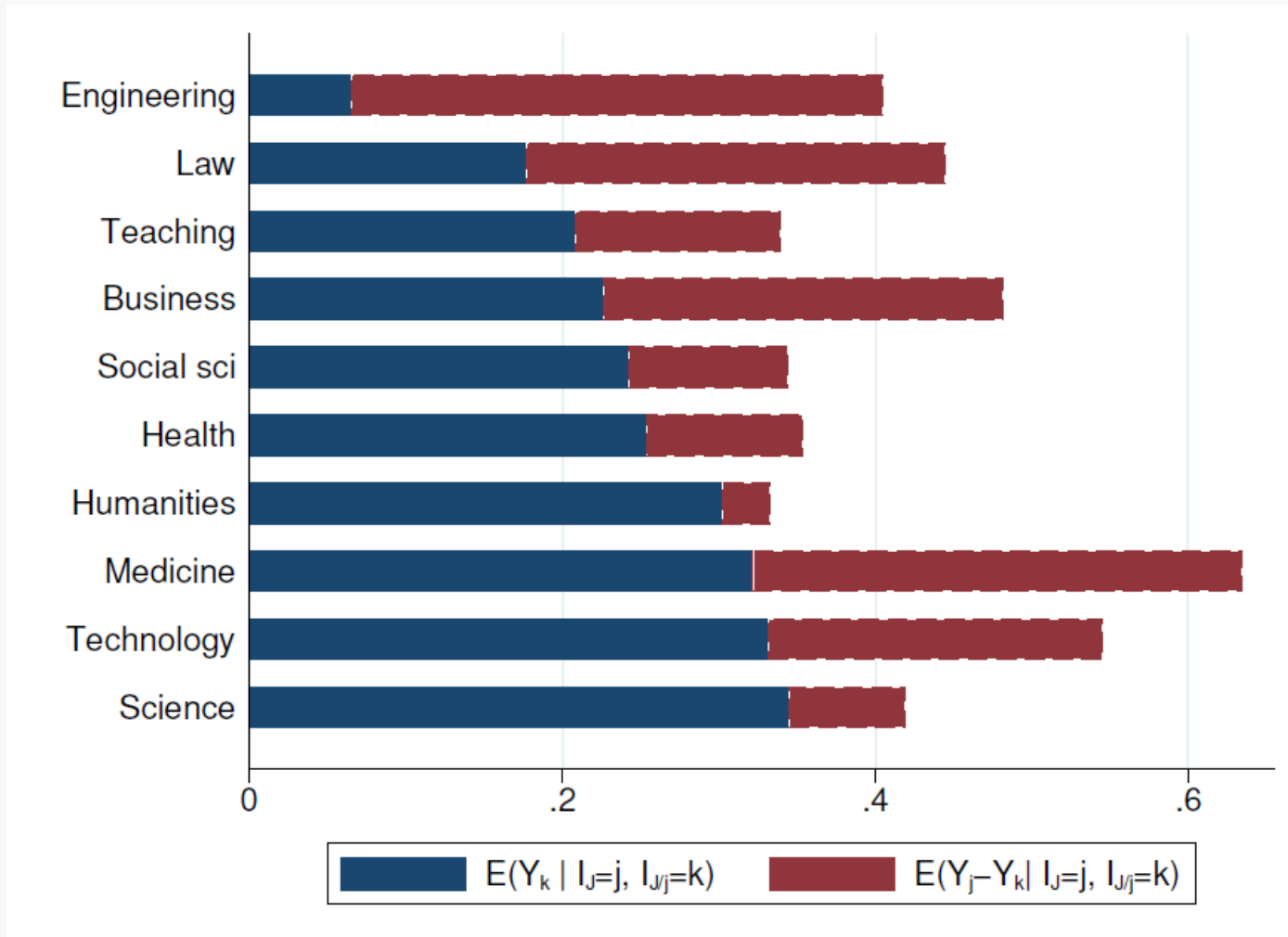
Avkastning av utdanningsretning

- Pågående arbeid, foreløpige resultater
- Eksempel på resultat:
 - Stor inntektsgevinst ved realfag over samfunnsfag
 - Men også inntektsgevinst ved samfunnsfag over realfag

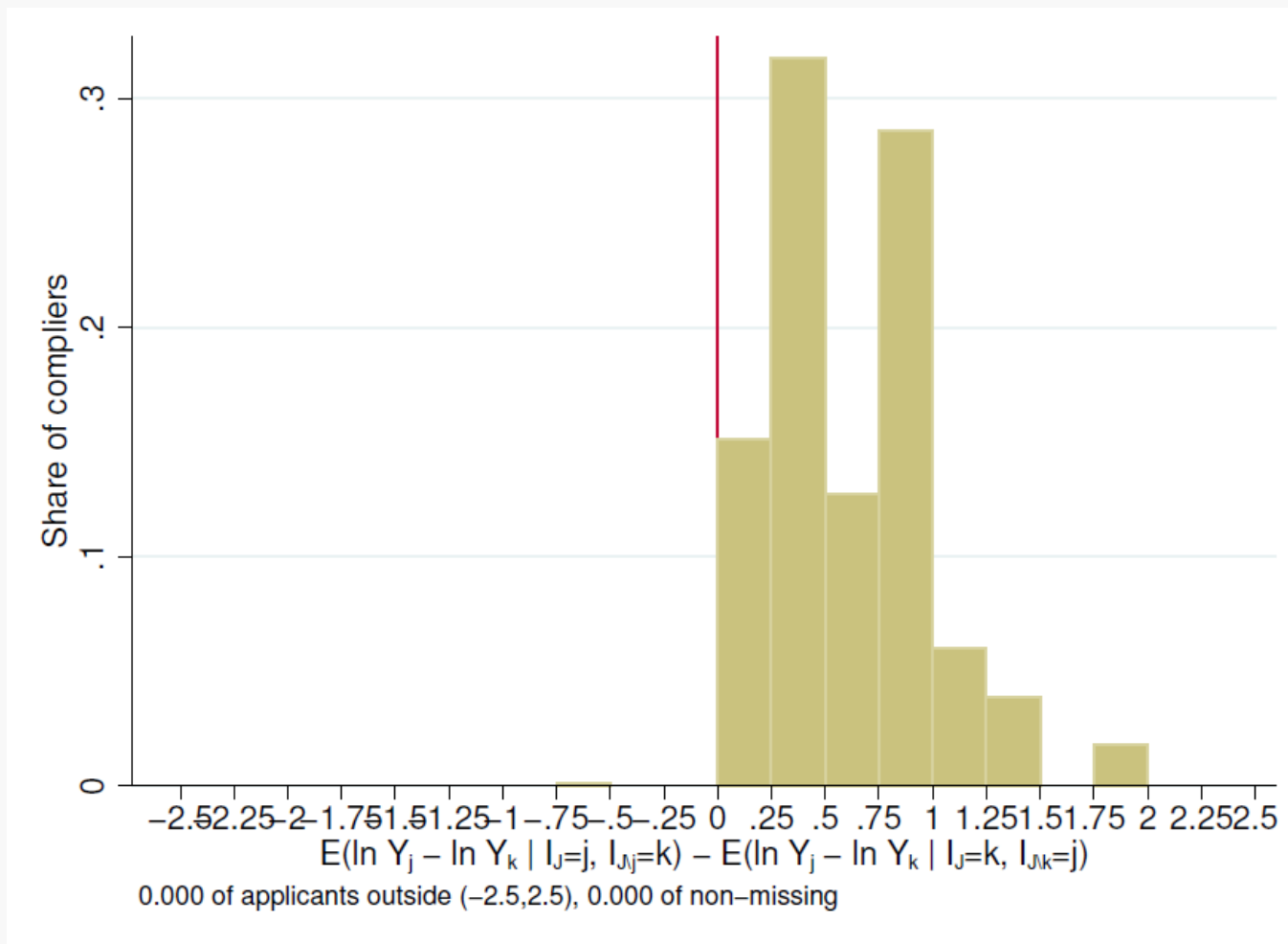
De fleste velger lønnsomt

Alle utdanninger lønner seg(!)

Søkere sorterer seg godt etter ferdigheter

Oppsummering utdanningsvalg

- Store inntektsforskjeller mellom utdanninger
- Men også mye heterogenitet mellom personer
 - Vanskelig å gi relevant informasjon?
- Søkere ser ut til å velge utdanning utfra informasjon om heterogenitet som politikere/forskere ikke har
 - Flerdimensjonal informasjon: Ikke bare slik at noen er «flinkere»
 - Vanskelig å forbedre valg?

Gjennomføring av høyere utdanning

- Tid i utdanning: subsidiert (inntekt $>$ produktivitet) vs. tid i arbeid: beskattet (inntekt $<$ produktivitet)
 - Insentiv for å bruke for lang tid på utdanning?
 - Utdanning som konsum?
- Observert: Mange studenter bruker lang tid
 - Også problem i andre land
- Trenger studenter sterkere insentiver for fullføring?
 - Gunnes m.fl. (2013): Effekt av turbostipend
 - Turbostipend (1991-95): Avskrivning ved fullføring på normert tid
 - Sammenligner utdanninger med/uten turbostipend

Effekten av turbostipendet

T. Gunnes et al. / Labour Economics 25 (2013) 1–11

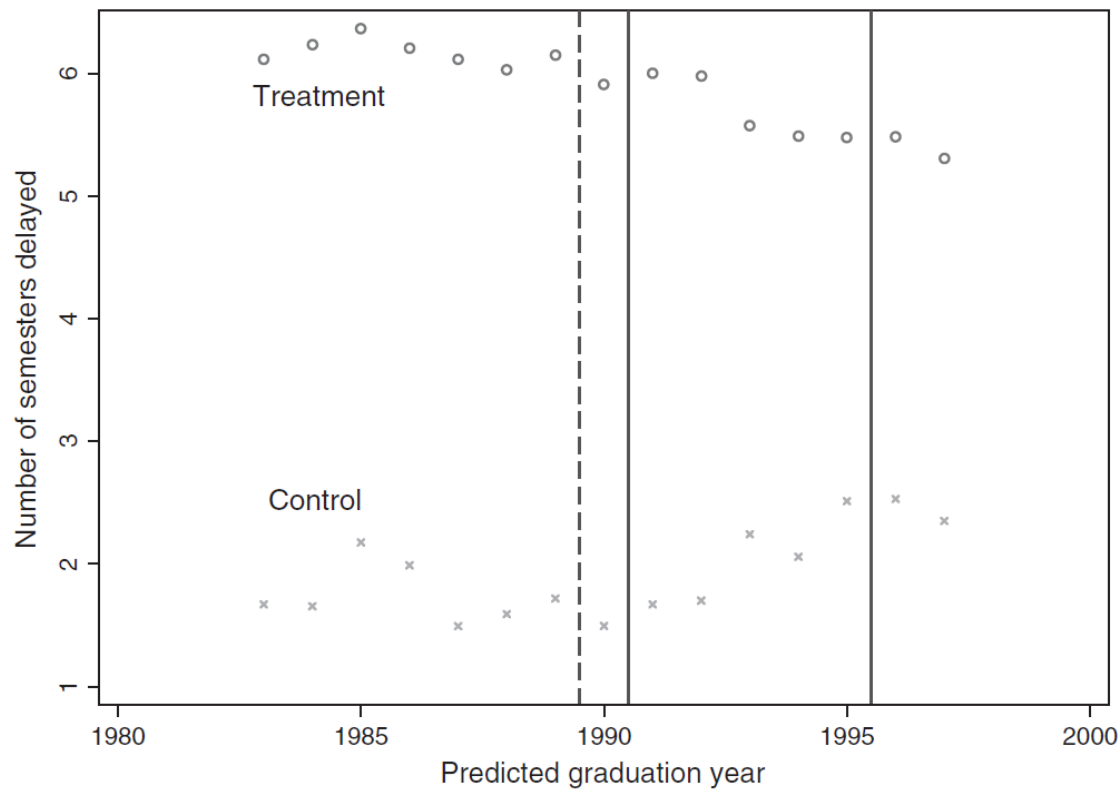

Fig. 1. Number of semesters delayed, 1983 to 1997.

Effekten av turbostipendet

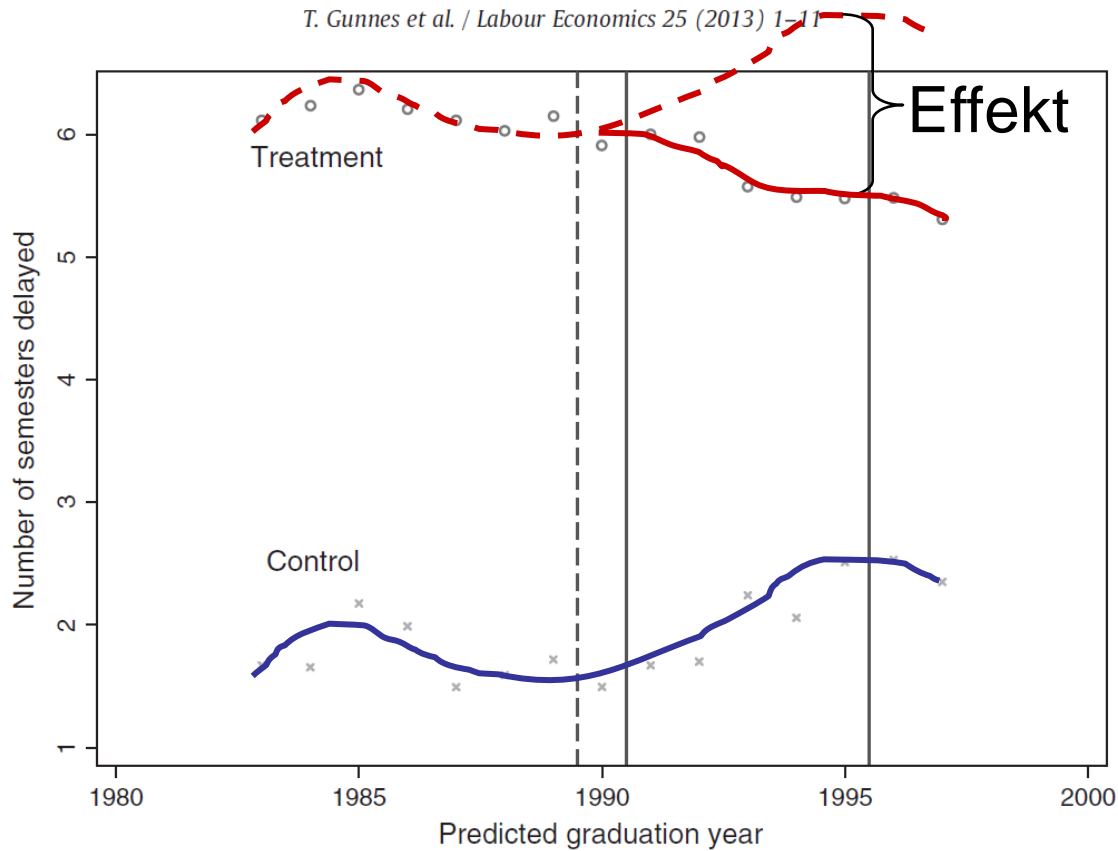

Fig. 1. Number of semesters delayed, 1983 to 1997.

Effekten av turbostipendet

- Forsinkelse: -0.23 semester per år eksponert
- Fullføring på normert tid: +3.8 prosentpoeng per år
 - Fra et lavt nivå (20 prosent) – kostnadseffektivt
- Fullføring: Økte?
- Inntekt underveis i studiene: Svakt redusert
- Inntekt etter utdanningen: Ingen effekt
 - Ingen effekter på produktivitet etter fullføring: Mulig å fremskynde fullføring «uten kostnad»?
- Effekter robuste:
 - Mhp spesifisering av treatment/control
 - Mhp andre forhold (antall studenter, arbeidsmarkedsforhold, trender)

Erfaringer fra 90-tallet relevante i dag?

- Finansieringssystemet (noe) endret, fokus på studiepoeng
- Stadig bekymring for begrenset/sen fullføring
- Fortsatt (for?) svake insentiver for å fullføre
- Sterk effekt pga. «nærsynte» studenter?

Oppsummering

- Utgangspunkt: Ser utdanning som investering
- Store inntektsforskjeller mellom forskjellige utdanninger
 - Tyder på store produktivitetsforskjeller?
- Men, individuelle forskjeller
 - Vanskelig å gi god informasjon om inntektsmuligheter
 - De fleste tjener på ønsket utdanning, søkere sorterer seg «riktig»
 - Vanskelig å styre valg
- Svake insentiver til å fullføre (raskt)
- Ikke diskutert:
 - Humankapital vs. sortering
 - Spesifikt ferdighetsinnhold i utdanninger